

teix potser és el suposat homònim extremeny si, segons Ubieto (ed. d'Edrissi, p. 116) o Saavedra, Al-Istahri el posa en el camí de Còrdova a Zamora; i Ibn-Hauqal (pàgina 80) el situa a un dia d'Albalat i a 2 de Cáceres (*Bibl.Geogr.Arab.*, ed. Leyden, 1890, vol. I i II).

En conclusió, hi hagué a Al-Andalus un o dos *Miknâsa*, un d'ells *Mequinensa*, documentat almenys en el Moro Rasis i *el Geògraf d'Almeria*; i potser un altre, que seria a Extremadura, avui no ben identificat però ja documentat en un o més geògrafs del S.XII.

David Lopes, el millor toponimista portuguès en matèria aràbiga (*R.Hisp.* IX, 41) ja va assenyalar la identitat entre aquests noms hispano-aràbics i el nom *Miknâsa* o *Miknâs* de l'imperi marroquí, admetent que era un nom importat entre nosaltres per imitació d'aqueix.

Comentant-ho Dubler ho trobava difícil (*Festschrift Jud.*, 1936, 192). Ell i Oliver Asín (*Bol.Ac.Esp.* VIII, c.1922, 265) afirmen que la ciutat marroquina no fou fundada fins després de 917; i per tant Oliver negava que hi hagués temps perquè el seu nom fos imitat a Espanya, on apareix documentat des de tan antic. Sembla que canvià de parer, o almenys en el llibret *Top. Ar. de Esp.*, a.1944, p.121 (compilació pòstuma que Oliver atribuï al seu oncle Asín) declara que el nostre *Mequinensa* és còpia del NL marroquí, i dóna a entendre, d'acord amb Dubler, que a aquest li ve de *Beni Miknasa*, tribu nòmada bereber que prengué part en la colonització d'Espanya. Hem de deixar-ho en quarantena, mentre no se'ns donin proves concretes i més segures, quant a la data del nom marroquí.¹

El que veig clar és que no hi ha raons serioses per creure que sigui un nom bereber (premissa de la tesi del trasllat del nom a Espanya). Per què? si es tracta d'una arrel semítica ben coneguda i probat. aràbiga des de sempre; i l'estructura del mot correspon normalment als «nomina instrumenti» que l'àrab forma en massa. El bo d'Oliver exhibeix el mot *miknâsa* «escoba», com quelcom nou i important, citant-lo en el *Tâğ al-'Arûs* compilació egípcia del S.XVIII. Però l'arrel *kns* 'arreplegar', 'escombrar', és de l'à r a b d e s e m p r e i d e p e r t o t; una vegada més (veg. supra, art. *Mediona*) se'ns dóna com nom bereber, allò que no és més que un sobrenom que els àrabs aplicaren a unes bandes de berebers.

Miknâsa 'escombra' ja figura en els diccs. del Djauhari (a.1001), en l'*Assâs* del Zamaḥšârî (1145), i en l'egipci Fayumî (1333): Lane, 2634; és el nom d'instrument del verb *k-n-s*, que amb innombrables derivats documenta pertot arreu Dozy (*Suppl.* II, 492-3): en l'acc. 'arreplegar' el troba (en participi *maknûs*) en el lèxic Siro-aràbic de Payne Smith (sembla que ja és també un mot siríac); és evident que

d'«arreplegar» es passà a 'escombrar', acc. en què el registra *PAlc.* 111.2: «*barrer: quenezb*», amb derivats *kunas* 'barreduras', *kannâs* 'escobajo para limpiar', 'barredero de horno' i també *kannasa* 'barrendera'; *kunâs* «purgamentum» i «sterquilinum» en el glossari luso-aràbic de Leyden, i en tota mena de glossaris de l'àrab del Magreb. Car en aquestes accs. és també de l'àrab clàssic: *kanas* «he swept» en el Djauhari, «to broom» en el Zamaḥšârî (Lane 2633).

D'aquí els derivats amb *mi/ma-*: *maknas* amb els sentit 'escombraries' en el nostre *RMa.* i en la col·le. d'historiadors dels Abbàssides orientals i andalusís p.p. Dozy *Abbd.* I, 141, n.404) i *miknas* «escombra» en el lèxic hebreo-àrab d'Abul-Walid: en fi *miknâsa* «isopo para rociar» *PAlc.* («goupillon, aspersoir»); d'on passà a designar plantes usades com escombrall: *Mknsa* «bouillon-blanc» en Abenalbéitar, i «grande centaurée» en el mateix, en el nostre Abenbeklariš i en el Beqrî.

Resulta, doncs, bastant clar que *Miknâsa* es degué usar per indicar poblacions on s'havia fet una arreplega: de gent, de béns o de terrenys adjacents; i això, que era tan fàcil i planer, es degué produir paral·lelament a l'Ebre, en el Baix Tajo, i a la ciutat marroquina.

Quant als *Beni-Miknâsa* de Dubler i d'Oliver, els donarien aquest nom en el sentit de 'els arreplegats' ('una colla d'arreplegats').

En conclusió: *Mequinensa* ve de l'àr. *miknâsa* 'arreplegadissa' (àrab pur, no bereber); puix que no hi ha raó ferma per creure que el nom de la vila catalana sigui importació del del marroquí *Mequinès*.

A aquesta arrel es pogueren acumular mots manllevats, segurament d'altre origen: així *kanisa* o *kanisiya* 'església' (Dozy, 493b, i Dieterici). I un verb *kanas* 'amagar-se', que ja es troba a l'Alcorà, aplicada a «un cervatell que s'arredossa» i a «un planeta que s'eclipsa» (Penrice, Dieterici): que és d'on pot venir el mot *maknis* i/o *kînçs* registrat en el sentit de «caverna» per *RMa.* (286.9).

¹Cosa que surt de la nostra competència. El que jo sé és que de la ciutat marroquina se'n parla molt en docs. nostres del S. XIV, i amb visible consciència de la identitat de nom amb el nostre, car en un doc. de 1357, l'anomenen *Mequinença* (*BABL*, 79), alterant-hi la terminació —és clar que ha de ser per memòria de la vila catalana.

Mer, Mera, Meret, V. Sant ~ Merades, Meraner, V. Mariola

MERANGES

Municipi de la Cerdanya Central situat a la capçalera de la vall Tova, al límit amb l'Alta Cerdanya. El